



Muzikantschap 3.0 - Dubbelinterview

Speelruimte: het nut van spelen



Suzan Lutke en Tet Koffeman in gesprek

Op de kunstendag van 10 april 2010 hebben Tet Koffeman en Suzan Lutke workshops gegeven die ogenschijnlijk niet zoveel met elkaar te maken hadden. Tet leidde de workshop *Stemlab improvisatiesessie* en Suzan gaf een workshop met de titel *Gaming en muziek in de klas*. Tet en Suzan zijn beide docenten aan het conservatorium van Utrecht en hebben elkaar gevonden in een wederzijdse fascinatie voor *speelruimte*.

Daar waar je mensen speelruimte geeft, ruimte om te prutsen, om zelfontdekkend te leren, daar ontstaat creativiteit. De muziek is daarin de verbindende factor. Verbinding met jezelf, met de ander, met je omgeving en met het onzegbare. Samen pleiten zij voor een nieuw soort muzikantschap van de 21^e eeuw: *Muzikantschap 3.0*. Een communicerend muzikantschap waarbij de door de maatschappij aangebrachte scheiding tussen docentschap en muzikantschap vervalt. Muziek bestaat bij de gratie van het communiceren van die muziek. Of dat nu is op een podium, in de klas, voor een koor of binnen een symfonie-orkest.

In onderstaand dubbelinterview spreken Tet en Suzan over de gedachten, inspiratie en drijfveren die de basis vormen voor hun samenwerking. Het interview is ook te lezen op hun blog (tetsuzan.blogspot.com) waar zij de lezers willen uitnodigen om te reageren en mee te denken over dit onderwerp.

Er moet meer gespeeld worden!

Tet bevraagt Suzan

Tet: *Laten we eens kijken naar de workshops die je gaf op 10 april jongstleden. Wat is het meest blijven hangen bij jou?*

Suzan: Wat gebeurde, was dat in het begin iedereen heel erg gericht was op 'hoe moet ik dit doen met mijn klas?'. Aanvankelijk was iedereen heel resultaatgericht, denkend vanuit het nut voor de eigen lespraktijk, maar langzaam maar zeker bleek dat het ging over speelruimte zoeken. Toen ik duidelijk kon maken dat mijn workshop niet alleen ging over *gaming*, maar vooral over *spelen*, raakte iedereen steeds meer geïntrigeerd. Toen we uiteindelijk gingen *spelen*, voelde iedereen ook aan den lijve hoe inspirerend en motiverend dat is.

Wat zegt dat over jouw speelruimte als workshopleider?

Ik heb zelf in de tweede workshop veel meer speelruimte genomen als in die eerste workshop. In de eerste workshop heb ik veel meer gestuurd. Ik bedacht me daarna dat als het over speelruimte gaat, ik die ook meer moet nemen... toen ging ik meer leiden. De tweede workshop ben ik begonnen met *spelen*, met zelf weer loskomen. Toen kwamen er ook veel meer gedachten en vragen los. De deelnemers waren veel kritischer, ze lieten meer zien. Het was interessanter en

daardoor ontstond een goeie dynamiek.

Waarom heb je deze workshop ontwikkeld?

Gaming is hot, ook in het onderwijs. Ik ben heel erg een gadget mens, dus dan wil ik dat onderzoeken. In het onderwijs gaat het eigenlijk altijd over motivatie, hoe kom ik in beweging en vooral: hoe breng ik anderen in beweging? Bij *gaming* zie je een enorme drive, een intrinsieke motivatie bij de spelers. Dat ze zelf kunnen sturen, kunnen prutsen. Er is geen kind of puber die eerst de gebruiksaanwijzing van een game leest. Gaan! En ontdekken! Dat is waar *gaming* eigenlijk gewoon spelen is. Dat is jezelf de ruimte gunnen om te ontdekken. Ik vind *gaming* leuk, maar ik vind die onderliggende motivatievragen nog veel interessanter. Mijn workshop ging dan ook over het vertalen naar de 'analoge' muziekles, niet over het spelen van digitale muziekspelletjes.

En wat echt mijn overtuiging is, is dat in het onderwijs het spelen wordt afgeleerd. En ik denk dat we daar een hele belangrijke tool verliezen. Sir Ken Robinson zegt daarover: 'Schools kill creativity.' Een prachtig liedje dat daar ook over gaat, is *Bloemen zijn rood* van Gerard van Maasakkers. Volwassenen beschouwen spelen vaak als iets inefficiënts, iets voor de vrije tijd. Als het om serieuze zaken als *leren* gaat, gaan er allerlei belangen spelen.

Ik kom nog even terug op dat sturen of leiden? Wat is eigenlijk het verschil?

Sturen houdt in dat ik een hele duidelijke verwachting heb van waar we naartoe gaan. Op één punt gericht. Leiden heeft dan in zich dat je weliswaar de materie kent, een enorme wolk van kennis en inspiratie bij jezelf hebt, maar dat je de groep, de dynamiek van de groep gebruikt om dat hele domein te verkennen. Dat je vanuit één punt allerlei kanten verkent en dat is eigenlijk creativiteit.

En het grappige is als je kijkt naar de principes van een goeie game: het heeft wel een bepaald doel, bepaalde regels, verschillende levels met beloningen en het heeft een bepaalde context, bijvoorbeeld *World of Warcraft* of een racetrack. Maar wat doet nou een persoon die een game speelt: die dingen worden niet van tevoren benoemd, maar door ermee bezig te gaan verken je dat hele spel. En die game is dan een



Links: Tet Koffeman - Rechts: Suzan Lutke
Foto: Suzan Lutke

We doen hetzelfde

Suzan bevaart Tet

Suzan: Die eerste vraag die je mij stelde, vind ik ook interessant: wat is jou het meest bijgebleven van jouw workshops in Tilburg?
Tet: Ha, de kinderlijke blijdschap waarmee de mensen na afloop weggingen. Een ruimte die ze zelf weer terugvonden en de ontdekkingen die ze deden als: 'Goh er mag gelachen worden' of 'Ik voel mijn lichaam weer'. Hele basale ontdekkingen die ongelooflijk veel voeding geven.

Wat zegt dat jou over die groep mensen die je hebt lesgegeven: blijktbaar is daar behoefte aan?

Ja, ze komen natuurlijk af op zo'n wervend stukje waarin staat: 'voorbij mooi en goed zingen' en 'improviseren vanuit ieders muzikale bagage' en blijktbaar triggert dat iets. Dat je kunt musiceren met je hele hebben en houden, met je hele zootje en dat dat inspirerend is.

leeromgeving. En als je dat vertaalt naar een leersituatie, dan zal je dus altijd een game kunnen maken van je onderwijs. [gegrinnik] Of gaat dat te ver? [denkt even na] En waarom is dat voor mij belangrijk?

De link die ik denk dat we moeten maken. Er is meer dan die workshop die ik geef. De onderliggende gedachte is dat doordat we in beperkingen denken (muzikanten, docenten), we ook die creativiteit om zeep helpen. Vanuit dat prutsen naar buiten toe werken, of van buiten allerlei oplossingen aandragen voor één ding, dat maakt dan dat we veel creatievere mensen worden.

En plaats dat dan eens in een maatschappelijke context, want dat is steeds wat jij aandraagt in onze gesprekken.

Ik denk dat wij geen idee hebben hoe de wereld zicht ontwikkelt, dat we echt op een breekpunt zitten. Door de enorme beschikbaarheid van informatie moeten we onze jeugd leren om keuzes te maken.

Wat we ten tweede zouden kunnen leren, is het verbinden met andere mensen opnieuw te bekijken. De verbindende kracht in de maatschappij is iets dat onder druk staat. De maatschappelijke krachten zijn eerder polariserend dan verbindend. En als we jonge mensen opleiden door te handelen vanuit deze creatieve kracht, en ze muziek als tool geven, dan kun je een grote bijdrage leveren aan onze samenleving. Dat betekent dat je de traditie van de muziek, die reproduceerend is, opnieuw moet bekijken. Het proces, hoe je dat doet, daar moet opnieuw de focus komen te liggen.

Wat beweegt jou?

Shining eyes (zie kader, red.). In de betekenis van: een leefplek waarin we elkaar zien en verbonden zijn. Verbonden in schoonheid. En dat doet muziek. Punt.

Dat kinderlijke, wat is dat dan?

Alsof ze een soort ruimte bij zichzelf hebben hervonden. Niet voldoen aan sociaal wenselijk gedrag of je eigen verwachtingen. En dat kan soms heel lekker zijn!

En alleen al het feit dat mensen naar zo'n studiedag komen, tekent al een honger naar inspiratie en nieuwe invalshoeken.

Je hebt mensen ook gevraagd naar hun feedback. Wat leverde dat op?

Ik vroeg ze naar de voorwaarden waarop ze megingen in het proces van improvisatie. Wat gebeurde er waardoor ze megingen en niet afhaakten. En die feedback zegt dus heel veel over de mensen zelf. Ze noemden de rust, de humor, het mogen experimenteren.

Na een minuut of tien vroeg ik ze of ze ook lelijk konden zingen en dat gaf een enorme verdieping. En op dat moment gaat er een deurtje open, dan wordt het kleurrijk, interessant. Dan ontstaan er ontmoetingen. Als iedereen alleen maar zijn voordeligste stukje inbrengt, dan wordt het wel heel voorspelbaar.

Maar gaat jouw workshop dan over zingen of gaat het heel ergens anders over?

Het gaat natuurlijk over elkaar ontmoeten, wezenlijk contact maken. Dat vind ik in het zingen. Dat is wat mij beweegt. Het contact maken maakt je zichtbaar, het geeft je een plek. Als je als muzikant of workshopleider of docent mensen kunt uitnodigen om zich helemaal d'r in te gooien, zich helemaal laten zien, dan schept dat ruimte.

Ik zie dat ook als ik repeteer met mijn muzikanten: we lachen om onszelf en proberen nieuwe dingen uit.

En ik zie het ook bij studenten op het conservatorium: de bevrijding van hun beperkende gedachten, het succesvol

